

EIC ประเมินภัยแล้ง 2020 ยาวนานถึง มิ.ย. กระทบผลผลิตอ้อย ข้าวนาปรัง และมันสำปะหลัง

2 มีนาคม 2020

Key summary

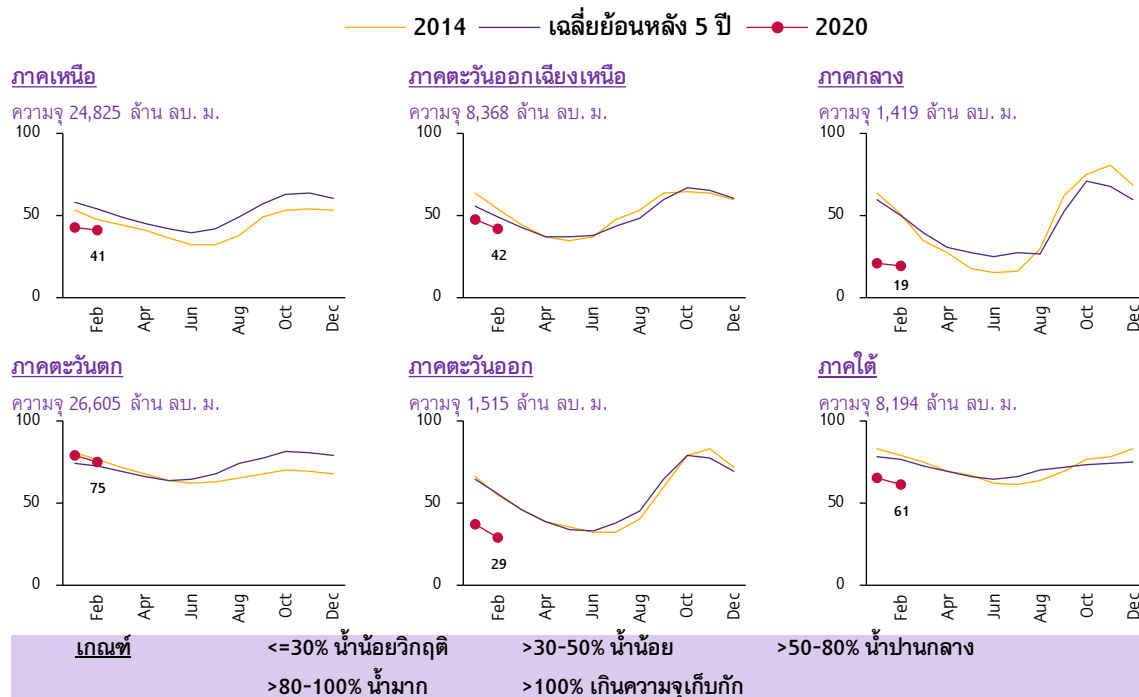
- ภัยแล้งปี 2020 เริ่มเร็ว รุนแรง และมีแนวโน้มที่จะยาวนานกว่าปีที่ผ่านมา โดยกรมอุตุนิยมวิทยา คาดการณ์ว่า ภัยแล้งในปี 2020 จะมีแนวโน้มยาวนานไปถึงเดือนมิถุนายน 2020
- EIC ประเมินว่า สถานการณ์ภัยแล้งมีแนวโน้มก่อความเสียหายให้กับผลผลิตอ้อย และข้าวนาปรังมากที่สุด โดยในกรณีร้ายแรง ผลผลิตอ้อย และข้าวนาปรังอาจลดลงถึง 27% และ 21% ของผลผลิตโดยรวม ตามลำดับ ในขณะที่ผลผลิตมันสำปะหลังอาจลดลง 7% ของผลผลิตโดยรวม แม้ว่าราคาอ้อย ข้าว และมันสำปะหลังในปี 2020 จะมีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นจากภาวะภัยแล้ง แต่อัตราการลดลงของผลผลิตที่สูงกว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของราคา จะยังกดดันให้รายได้ของเกษตรกรลดลง
- การบรรเทาปัญหาภัยแล้งในระยะสั้น ภาครัฐอาจส่งเสริมให้เกษตรกรปรับรูปแบบการทำเกษตรให้สอดคล้องกับสถานการณ์น้ำในพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงไป และดำเนินมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ ในขณะที่การบริหารจัดการน้ำก็ยังเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ต้องแก้ไข โดยนอกจากการพัฒนาแหล่งน้ำ การเพิ่มพื้นที่ชลประทาน รวมถึงการจัดสรรน้ำแล้ว ยังต้องพิจารณาประเด็นอื่น ๆ ที่จะส่งเสริมให้การใช้น้ำมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยอาจวางแผนให้เกษตรกรหันมาเพาะปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อยในพื้นที่แล้งซ้ำซาก การส่งเสริมให้เกษตรกรเพาะปลูกพืชที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจในระดับสูง การสนับสนุนให้เกษตรกรเปลี่ยนการเพาะปลูกพืชตามแผนที่วางไว้ รวมถึงการนำ Agritech มาใช้ เช่น ระบบการให้น้ำแบบอัตโนมัติซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ ระบบเตือนภัยด้านภูมิอากาศ เป็นต้น

สถานการณ์ภัยแล้งในปี 2020 เริ่มเร็ว รุนแรง และมีแนวโน้มที่จะยาวนานกว่าปีที่ผ่านมา ในช่วงปลายปี 2019 ระดับน้ำเก็บกักของน้ำในเขื่อนหลายภูมิภาคเริ่มลดลงก่อนที่จะผ่านพ้นช่วงฤดูฝน สะท้อนว่าประเทศไทยได้เริ่มเข้าสู่ฤดูแล้งเร็วกว่าปกติ โดยข้อมูลจากศูนย์ติดตามและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้รับความเสียหายรวม 1,624,501 ไร่ ในจำนวนนี้เป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าว 1,442,674 ไร่ คิดเป็นสัดส่วน 89% ของพื้นที่การเกษตรที่ได้รับความเสียหายโดยรวม ส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่เพาะปลูกพืชไร่ 180,684 ไร่ และพื้นที่เพาะปลูกพืชสวนและอื่น ๆ อีก 1,143 ไร่

เมื่อพิจารณาระดับน้ำเก็บกักของน้ำในเขื่อน ณ เดือนกุมภาพันธ์ 2019 พบว่า ภูมิภาคที่มีปริมาณน้ำในเขื่อนน้อย ได้แก่ ภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ และตะวันออก ในขณะที่ภาคกลางเผชิญภาวะน้ำในเขื่อนน้อยเข้าขั้นวิกฤติแล้ว โดยทั้งภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ ตะวันออก และกลางมีปริมาณน้ำในเขื่อนต่ำกว่าระดับน้ำเฉลี่ยย้อนหลัง 5 ปี และยิ่งต่ำกว่าระดับน้ำเก็บกักของปี 2014 ซึ่งเป็นปีที่ไทยเผชิญภัยแล้งรุนแรงที่สุดในรอบ 10 ปีอีกด้วย ซึ่งสะท้อนว่าประเทศไทยกำลังเผชิญภัยแล้งระดับรุนแรง โดยปัจจุบัน กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้ประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน (ภัยแล้ง) แล้วรวม 22 จังหวัด¹ ยิ่งไปกว่านั้น กรมอุตุนิยมวิทยาคาดการณ์ว่า ภัยแล้งในปี 2020 จะยาวนานกว่าปีที่ผ่านมา โดยมีแนวโน้มยาวนานไปถึงเดือนมิถุนายน 2020

รูปที่ 1 : % เกษระดับน้ำเก็บกักของน้ำในเขื่อนในภาคต่าง ๆ

หน่วย : %

ที่มา : การวิเคราะห์โดย EIC จากข้อมูลของกรมชลประทาน

สถานการณ์ดังกล่าว ส่งผลกระทบโดยตรงต่อภาคการเกษตรไทยอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ EIC จึงได้ประเมินผลกระทบของภัยแล้งต่อผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญของไทย ได้แก่ ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา และปาล์มน้ำมัน โดยสัดส่วนจำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่เพาะปลูกพืช 5 ชนิดดังกล่าวรวมกันคิดเป็น 97% ของจำนวนครัวเรือนเกษตรกรทั้งประเทศ ผลการวิเคราะห์ในเบื้องต้น พบว่า ภัยแล้งจะส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตข้าวนาปรัง อ้อย และมันสำปะหลัง เนื่องจากมีการเพาะปลูกมากในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง ซึ่งเป็นภูมิภาคที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง โดยข้าวนาปรังเริ่มเพาะปลูกตั้งแต่ช่วงปลายปี 2019 แล้ว ในขณะที่อ้อยและมันสำปะหลังสามารถเพาะปลูกได้

¹ ได้แก่ เชียงราย น่าน เพชรบูรณ์ อุทัยธานี อุตรดิตถ์ พะเยา สุโขทัย นครพนม มหาสารคาม บึงกาฬหนองคาย บุรีรัมย์ กาฬสินธุ์ นครราชสีมา สกลนคร กาญจนบุรี ฉะเชิงเทรา ชัยนาท นครสวรรค์ สุพรรณบุรี ชัยภูมิ และขอนแก่น

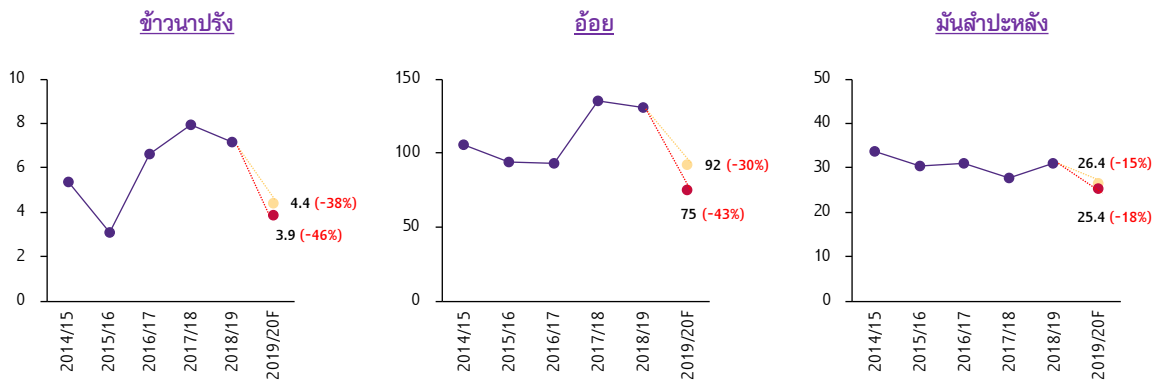

สำหรับในส่วนของปาล์มน้ำมันและยางพารา คาดว่าจะไม่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้งในปี 2020 เนื่องจากส่วนใหญ่เพาะปลูกในภาคใต้ อีกทั้งในปี 2020 ยังมีปริมาณผลผลิตออกมาสูง เนื่องจากเป็นระยะที่ปาล์มน้ำมันและยางพาราให้ Yield ดีตามอายุของการเพาะปลูก

รูปที่ 3 : คาดการณ์ปริมาณผลผลิตทางการเกษตรภายใต้สถานการณ์ภัยแล้งในกรณีต่าง ๆ

หน่วย : ล้านตัน

- **กรณีพื้นฐาน** : น้ำในเขื่อนในภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ระดับน้ำน้อย ภาคกลางอยู่ระดับวิกฤติ และเข้าสู่ฤดูฝนตามฤดูกาล (พ.ค.)
- **กรณีร้ายแรง** : น้ำในเขื่อนในภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ และกลางอยู่ระดับวิกฤติ และเข้าสู่ฤดูฝนล่าช้ากว่าปกติ (มิ.ย. เป็นต้นไป)

ที่มา : การวิเคราะห์โดย EIC จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

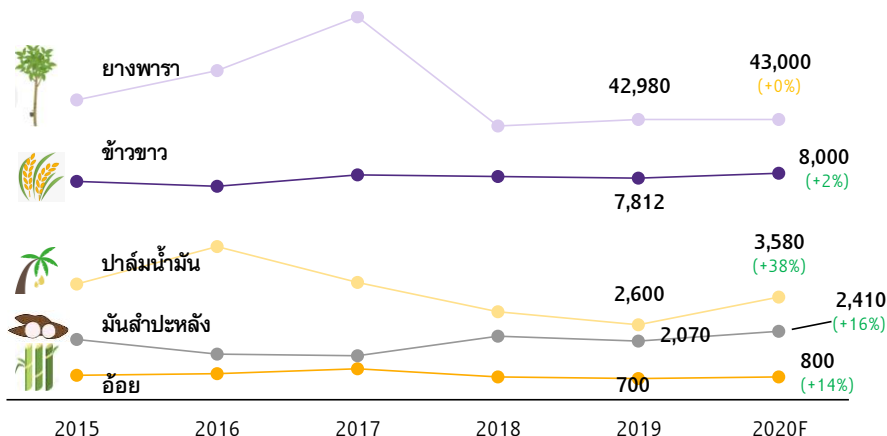
EIC มองว่า ปริมาณผลผลิตอ้อย ข้าว และมันสำปะหลังที่มีแนวโน้มลดลงจากภัยแล้ง จะส่งผลให้ราคา

ผลผลิตดังกล่าวปรับตัวสูงขึ้น โดยราคาอ้อยนั้น นอกจากจะมีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นจากปริมาณผลผลิตที่ลดลงจากภัยแล้งแล้ว ยังได้รับอานิสงส์จากทิศทางราคาน้ำตาลในตลาดโลก และราคาน้ำตาลในประเทศที่ปรับตัวสูงขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยหนุนให้ราคาอ้อยขึ้นสุดท้ายในฤดูการผลิตปี 2019/2020 มีแนวโน้มสูงกว่าราคาอ้อยขึ้นต้น โดย EIC คาดว่า ราคาอ้อยขึ้นสุดท้ายในฤดูการผลิตปี 2019/2020 น่าจะไม่ต่ำกว่า 800 บาท/ตัน จากในปัจจุบันที่ราคาอ้อยขึ้นต้นอยู่ที่ 750 บาท/ตัน

สำหรับราคาข้าวขาวในปี 2020 มีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นมาแตะระดับ 8,000 บาท/ตัน ขยายตัว 2% จากในปี 2019 ที่ 7,812 บาท/ตัน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผลผลิตข้าวไทยในปี 2020 จะมีแนวโน้มลดลงค่อนข้างมาก แต่การแข่งขันในตลาดข้าวโลกที่รุนแรง และสต็อกข้าวโลกที่เพิ่มสูงขึ้น เป็นปัจจัยที่ยังกดดันให้ราคาข้าวไทยสามารถขยายตัวได้เล็กน้อย

รูปที่ 4 : แนวโน้มราคาสินค้าเกษตรในปี 2020

หน่วย : บาท/ตัน

ที่มา : การวิเคราะห์โดย EIC จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ในส่วนของราคามันสำปะหลังในปี 2020 ก็มีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นมาอยู่ที่ 2.4 บาท/กิโลกรัม ขยายตัว 16% จากในปี 2019 ที่ 2.0 บาท/กิโลกรัม โดยประเทศผู้ผลิตและส่งออกมันสำปะหลังที่สำคัญ ทั้งไทย เวียดนาม และกัมพูชา กำลังเผชิญการระบาดของโรคใบด่าง ซึ่งส่งผลให้ปริมาณผลผลิตมันสำปะหลังโลกมีแนวโน้มลดลง

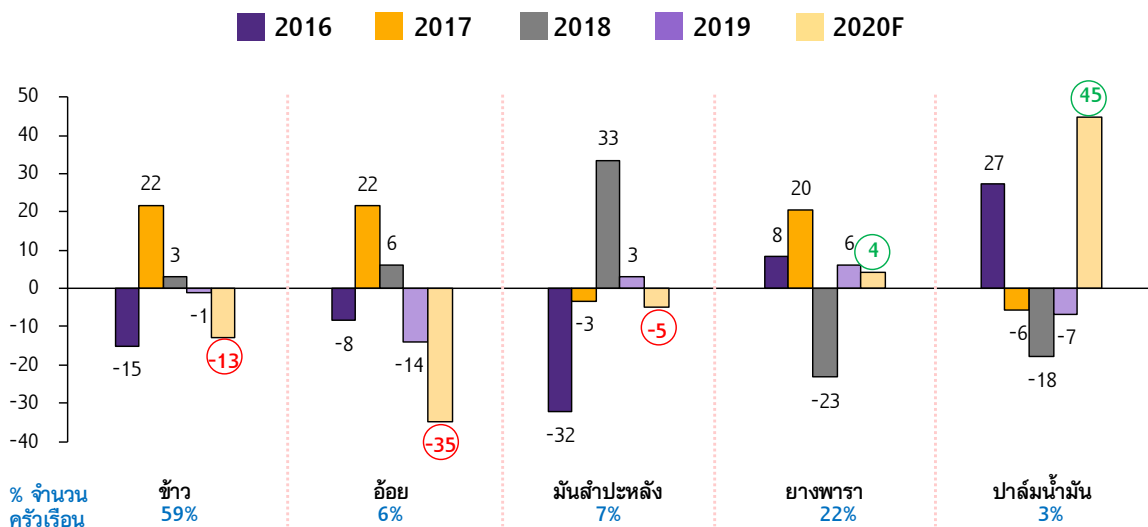
แม้ว่าราคาข้าว อ้อย และมันสำปะหลังในปี 2020 จะมีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นจากภาวะภัยแล้ง แต่อัตราการลดลงของผลผลิตที่สูงกว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของราคา จะยังคงดันให้รายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว อ้อย และมันสำปะหลังปรับตัวลดลง

ทั้งนี้ครัวเรือนเกษตรกรที่เพาะปลูกข้าว อ้อย และมันสำปะหลังมีสัดส่วนรวมกันคิดเป็น 72% ของจำนวนครัวเรือนเกษตรกรทั่วประเทศ ซึ่งรายได้ที่ลดลงดังกล่าว จะส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังภาคธุรกิจที่พึ่งพากำลังซื้อจากผู้บริโภคกลุ่มเกษตรกร ตั้งแต่สินค้าอุปโภคบริโภค รถจักรยานยนต์ ไปจนถึงปัจจัยการผลิตทางการเกษตรต่าง ๆ เช่น เครื่องจักรกลการเกษตร เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารกำจัดศัตรูพืช

ในขณะที่รายได้เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมันในปี 2020 มีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้น เนื่องจากมีปริมาณผลผลิตออกสู่ตลาดมากขึ้น อย่างไรก็ตาม เกษตรกรผู้ปลูกยางพารายังได้รับแรงกดดันจากราคายางพาราที่ยังทรงตัวอยู่ในระดับต่ำต่อไป ในขณะที่เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันจะได้รับปัจจัยหนุนจากทิศทางราคาปาล์มน้ำมัน ซึ่งมีแนวโน้มที่ดีขึ้นจากมาตรการเพิ่มอัตราผสมไบโอดีเซลในน้ำมันดีเซล ที่ให้น้ำมัน B10 เป็นน้ำมันเกรดมาตรฐาน และน้ำมัน B7 และ B20 เป็นน้ำมันทางเลือก ตั้งแต่เดือนมกราคม 2020 ที่ผ่านมา

รูปที่ 5 : รายได้เกษตรกร

หน่วย : %

ที่มา : การวิเคราะห์โดย EIC จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ทั้งนี้มาตรการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา และปาล์มน้ำมันที่ดำเนินการตั้งแต่ปี 2019 นั้นมีส่วนช่วยเพิ่มรายได้เกษตรกรประมาณ 1-2% เมื่อเทียบกับในกรณีที่ไม่มีมาตรการประกันรายได้เกษตรกร โดยความต่อเนื่องของการดำเนินมาตรการประกันรายได้เกษตรกรยังเป็นปัจจัยที่ช่วยประคองรายได้เกษตรกรในปี 2020 ต่อไป อย่างไรก็ตาม สำหรับในปี 2020 EIC มองว่า ราคาผลผลิตทางการเกษตรส่วนใหญ่ ยกเว้นยางพารา มีทิศทางปรับตัวสูงขึ้น ประกอบกับปริมาณผลผลิตทางการเกษตรที่จะเข้าสู่ระบบมาตรการประกันรายได้เกษตรกรในปี 2020 อาจไม่สูงมากนัก โดยเป็นผลมาจากภัยแล้งที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผลผลิต ซึ่งจะทำให้มาตรการนี้ไม่ได้ช่วยยกระดับรายได้ให้กับเกษตรกรได้อย่างเต็มที่ ภาครัฐจึงอาจพิจารณามาตรการช่วยเหลืออื่น ๆ อย่างการจ่ายเงินชดเชยเยียวยาผลกระทบจากภัยแล้ง เพื่อช่วยบรรเทาความเดือดร้อนให้กับเกษตรกรเพิ่มเติม

EIC มองว่า การบรรเทาผลกระทบจากภัยแล้งในระยะสั้น ภาครัฐอาจส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถปรับรูปแบบการทำเกษตรให้สอดคล้องกับสถานการณ์น้ำ และดำเนินมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ

ในขณะที่การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนยังเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ต้องได้รับการแก้ไขควบคู่กันไป

ที่ผ่านมา มาตรการบรรเทาผลกระทบจากภัยแล้งส่วนใหญ่ มักอยู่ในรูปแบบการขอความร่วมมือให้เกษตรกรลดการเพาะปลูกพืชที่ใช้น้ำมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้าวนาปรัง รวมถึงการจ่ายเงินชดเชยเยียวยาเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ทั้งนี้ EIC มองว่า ในการบรรเทาปัญหาภัยแล้งในระยะสั้นนั้น ภาครัฐอาจดำเนินมาตรการต่าง ๆ เช่น การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเพาะปลูกพืช การจัดหาปัจจัยการผลิตและเทคโนโลยีการเพาะปลูกพืช เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถปรับรูปแบบการทำเกษตรให้สอดคล้องกับสถานการณ์น้ำในพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ นอกจากนี้ การส่งเสริมให้เกษตรกรนำผลผลิตทางการเกษตรมาเข้าสู่ระบบการประกันภัยพืชผลมากขึ้น ก็น่าจะช่วยบรรเทาความเสียหายต่อรายได้เกษตรกรได้ส่วนหนึ่ง

อย่างไรก็ดี ในส่วนของการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน ทั้งในสถานการณ์น้ำแล้งและน้ำท่วม ก็ยังเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ต้องได้รับการแก้ไขควบคู่กันไป โดยนอกจากการพัฒนาแหล่งน้ำ การเพิ่มพื้นที่ชลประทาน รวมถึงการจัดสรรน้ำแล้ว ยังต้องพิจารณาประเด็นอื่น ๆ ที่จะมาช่วยเสริมให้การใช้น้ำในภาคการเกษตรมีประสิทธิภาพมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนเพาะปลูกพืชต่าง ๆ อย่างเหมาะสม โดยอาจวางแผนและส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาเพาะปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อยในพื้นที่แล้งซ้ำซาก การส่งเสริมให้เกษตรกรเพาะปลูกพืชที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจในระดับสูง การสนับสนุนให้เกษตรกรเปลี่ยนการเพาะปลูกพืชตามแผนที่วางไว้ รวมถึงการส่งเสริมให้เกิดการนำ Agritech มาใช้ เช่น ระบบการให้น้ำแบบอัตโนมัติซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ ระบบเตือนภัยด้านภูมิอากาศที่จะช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเกษตรกรสามารถวางแผนบริหารจัดการน้ำ และวางแผนเพาะปลูกพืชได้อย่างเหมาะสมต่อไป

โดย : กัญญารัตน์ กาญจนวิสุทธ์ (kanyarat.kanjanavisut@scb.co.th)

นักวิเคราะห์อาวุโส

ภัทรวดี รัตนะศิวัฑฒ์ (pattarawadee.rattanasiwakoon@scb.co.th)

นักวิเคราะห์

Economic Intelligence Center (EIC)

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)

EIC Online: www.scbeic.com

Line: @scbeic